

Nemere István

Csaló tudósok

Nemere István
Csaló tudósok

Kiadó: Adamo Books Kft.

<http://adamobooks.com>

Felelős kiadó: ADAMO BOOKS KFT. ügyvezetője

Copyright © ADAMO BOOKS KFT.

Budapest, 2022

ISBN 978-963-453-850-9

Írta: Nemere István

Borítót készítette: Tordai Gábor

Korrektor és szerkesztő: Nemere Ilona

Tördelte: Markó Richárd

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben,
a nyomda alapításának 140. esztendejében, 2022-ben.

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

www.gyomaikner.hu

Tartalom

Tényleg nagyon rövid bevezető	7
Névtelenül?	10
A becstelenség arcai	14
Az életünk a tét	24
Szégyenlista	27
„A valóság nem létezik!”	43
Ha közbeszól az ideológia	48
Politika és tudomány	60
„Globális felmelegedés?”	68
Pihentető, 1.	79
A „szent tudomány rendje”	83
Varázslás és placebo	95
„IgNobel-díjazottak” esetei	107
Fő az egészség!	116
Pihentető, 2.	139
A pszichiátria virágos mezején	144
A képzelőerő törpéi	165
Machu Picchu titka	171
A „klónok ura”	176
Pihentető, 3.	191
Egy csaló vallomásai	205
Korunkig húzódó leleplezések	215
Koronavírus-csalások itthon és a világban	231

Tényleg nagyon rövid bevezető

Egy rövid logikai levezetés rögtön világossá teszi az olvasó számára, mire gondoltam, amikor ezt a címet adtam könyvemnek: „Csaló tudósok”.

Az emberek egy – szerencsére kisebbik – része kész hazudni, becsapni másokat azért, hogy ezáltal a többiekkel szemben előnyhöz jusson. Nos, mivel a tudósok is emberek, kár lenne mindannyiukról magasabb etikus magatartást feltételezni, ezért a következtetés egyszerű: a valamiféle – bármiféle! – tudással felfegyverzett személyek között is találkozunk csalókkal. A másokkal szembeni kétségtelen intellektuális fölényt azt a (hamis) tudatot sugallja, hogy az eszével is többet érhet el másoknál, és ha csal, senki más nem jöhet rá, mert a többieknek nincs meg az ehhez elégséges tudásuk. Biztosíthatom önöket arról, hogy a tudósok körében sok becsületesen és szorgalmasan dolgozó egyén van, akik évekig készültek fel valami nagy dolgot tenni az emberiségért vagy annak kis részéért. Ez a könyv nem róluk szól, és nem kisebbíti az ő érdemeiket. Sőt a lapokon megjelenő figurák kiszűrésével az ő munkájuk felértékelődik, mert pillanatnyi hírnév vagy egyéb más érdek nem homályosítja el azt a ténytet, ami miatt azok lettek, akik. Az én könyvem azokról szól, akik visszaéltek a bizalmunkkal és rosszra használták a képességeiket és a tudásukat.

Talán önök is ismernek olyan eseteket, amikor a csaló ember meglehetősen ostoba, és szinte nem is kell őt kergetni, állításait vizslatni, mert saját magát leplezi le. Ha okos az illető, már nem olyan egyszerű a helyzet. Ha a csaló intelligens, akkor

előfordulhat, hogy hosszú idő kell hozzá, amíg rajtakapják, de a csalás valahogy mindig kiderül. Éltek és élnek bennünk mindenféle tévhit. Az egyik arról szól, hogy aki sokat tanult vagy sokat tud, az becsületesebb másoknál, mert a tudás felvértezi őt valami etikai plusszal, ami az átlagemberekből, pláne a tudatlanokból, hiányzik. Hát nem feltétlenül így van. Az emberi értékek iránti tisztelet és szociális viselkedésre való hajlam százalékosan ugyanannyira jellemző az utca emberére, mint a tudósok világára. Elmondható, hogy a nagytöbbség becsületes, de a kisebbség – és itt tényleg arról lesz szó – nem az.

Erről a következő lapokon önök is meggyőződhetnek.

Vannak olyan esetek, amikor a bölcsek égi magasságból, a TUDÁS tornyainak csúcsairól zengedezik alá, hogy mennyire károsak az „áltudományok”, vagy hogy nem is létezik ez vagy az, ami mellett tömegek teszik le a garast, élnek vele, használják, hatásait élvezik. Aztán ott van a tudás, mint kizárólagos privilégium, amihez közember nem érhet fel. Ez a kettősség olyan szélsőség, ami valamilyen módon melleleg mindig is fennállott a tudomány területén, akkor is, amikor még a mai „áltudományok” alkották magát az igazi tudományt. Például az alkímiából, azaz az aranycsinálás létező, vagy nem valós folyamatai során alakult ki a mai kémia. A sámánok ügyműködéséből és a vallásos ördögűzésből lett részben a mai pszichiátria (sokak szerint a szakma színvonala azóta sem változott...).

A javasasszonyok és a sarlatán, önjelölt kuruzslók és idővel modern gyógyszerészetté fejlesztették tudásukat. És a sor folytatható.

A fő gondot mindig is az okozta és okozza, hogy a tudomány embereinek van egy menedékhelyük: egy olyan fal, amely mögé

elbújhatnak, és az átlagembernek nincs esélye sem, hogy őket onnan kiugrassza, leleplezze. Ez pedig nem más, mint maga a „tudás vára”. Hiszen mi, laikusok innen „kintről” hogyan is tudnánk leleplezni, rajtakapni őket a csaláson? Sokszor azt látjuk, hogy amit egy csalásra vetemedett tudós állít, azt a legtöbb esetben az ugyanabban a szakmában tevékenykedő társai is elhiszik és kiállnak mellette (legalább egy ideig). Akkor mennyi esélye van egy tudományon kívül álló laikusnak? Sajnos az a helyzet, hogy a csaló tudósokat a leggyakrabban csak és egyedül a kollégáik tudnák leleplezni, ami olykor nehézkesen, késve történik. Mert hiszen a kutatók is szembesülnek azzal, hogy minden leleplezett kolléga rést üt a „tudás várának” falán, rombolja a többiek, a nem-csalók, meg az intézmények tekintélyét, és ami számukra szent: a TUDOMÁNYba vetett hitet! Ez egy olyan erő, ami miatt néha képesek a becsületesen dolgozó társak is szemet hunyni vagy félrenézni és csak akkor közbelépni, amikor már a dolog túlmegy egy végsőnek ítélt határon. Igazából soha nem fogjuk megtudni, hogy a múltban hányszor hunytak szemet etikátlanul viselkedő tudósok tettei fölött, és hányszor történik meg ez napjainkban is? (Mégis vannak adataink, mint majd látni fogják.)

A történetek, amiket e lapokon elmesélek, a tudományágak számos területéről származnak. Két dolog közös bennük: az egyik az, hogy mindegyik „sztoriban” van egy (vagy több) csaló tudós, a másik: kivétel nélkül mind megtörtént, nincs itt semmi kitalálás, hozzágondolás, sugalmazás vagy fölös elmélkedés. A póre tények izgalmasabbak olykor, mint bármilyen krimi vagy izgalmas film. Ezek a valóság eseményei, ezért okulnunk kéne belőlük nekünk is és a szakma képviselőinek is, hogy hírnevük és értékük ne kopjon el az idő előrehaladtával.

Névtelenül?

Komoly szakemberek állítják, hogy szinte nincs egyetlen olyan régi vagy ma feltalált elmélet, gyakorlat, amit tényleg az igazi, az első feltalálójáról neveztek volna el. Bár ez a téma első pillantásra nem illik a tudományos csalásokról szóló könyvbe, de várják ki a fejezet végét. Itt is fellelhető ugyanis az, hogy csalók és mások beférkőznek egy-egy sikeres elmélet vagy mű „alá”, ruhaként magukra öltik és azt a magukénak tekintik, esetleg elintézik, hogy róluk nevezzék el, holott nem is ők találták fel.

Amikor Elisha Grey feltaláló beesett az amerikai szabadalmi hivatal ajtaján a telefon műszaki leírásával, amit ő talált fel, majd leírta és behozta annak működési elveit, már azt várta, hogy azon nyomban elsőbbséget, találmánytulajdonosi jogot biztosító pecsétetes okiratot kap erről a tényről. Ám megtudta, hogy *alig néhány órával korábban járt már itt valaki, és ugyanezt a találmányt mint a sajátját jelentette be*, így övé az elsőbbség. Kiderült, hogy egy bizonyos Alexander Graham Bell előzte meg őt. Bell életrajzírói és hívei szerint Grey volt az, aki ellopta a találmányt. Grey hívei máig állítják, hogy Bell volt az, aki egy óvatlan pillanatban lemásolta a műszaki rajzot, és így ő volt a tolvaj. Ehhez képest sok jel mutat arra, hogy a telefon igazi feltalálója, aki mindkét urat megelőzte, Antonio Melucci olasz bevándorló volt, ő dolgozta ki a „beszélő távíró” elvét már 1849-ben! De Meluccinak nem volt pénze, hogy kifizesse az ilyenkor szokásos díjat, így a találmány kallódott pár évig, míg valaki rátalált... Bell szabadalmát csak 1876-ban adták ki.

Miután felfedezték az elektromosságot, sebesen kezdtek szaporodni a feltalálók és a találmányok. Nehéz szétbogozni, melyiket kinek a nevéhez kapcsolhatjuk. Már csak azért is, mert a találmányok sokszor egymáshoz kapcsolódtak, egymásból építkeztek, nőttek ki. Samuel Morse valójában nem volt a Morse-írás atyja, mert nem is ő találta fel az információközlésre szolgáló új technológiát, csak később került bele a témába, mégis róla nevezték el a hírtovábbító szerkezetet, valamint a „morze-ábécét”.

Megesett az is, hogy ugyanabban az esztendőben ugyanazt vagy nagyon hasonló eszközt feltalálták német, francia, olasz földön, és az óceán túlsópartján is. Az elektromotort például ugyanakkor találták fel, alkották meg Angliában, Olaszországban, Franciaországban, Németországban és az Egyesült Államokban is. A James Watt-féle gőzgép változatát (1785) megelőzte tízegyháznál több próbálkozás már az 1600-as években is.

Mindenesetre feltűnő, hogy egy bizonyos időszakban egyszerre többen találják fel ugyanazt. Egyesek ezt szintén tudományos módon a Sheldrake-féle „morfológikus mezőkkel” magyarázzák, amelyek révén egyfajta tudás egy időben elterjed a földgolyón mindenféle értesítés nélkül. Mintha az emberi elmék akkor érnének meg arra a találmányra. (Sheldrake kísérleteiben ugyanazt elérték patkányokkal is: amint egy csoport okos állat megtalálta a keresett megoldást egy bonyolult labirintusrendszerben, napokon belül ugyanazt a megoldást megtalálták a más földrészekén ugyanolyan kísérleteknek alávetett, más patkánycsoportok is. Mintha a sikeres útvonal valamilyen megfoghatatlan, a mi számunkra érthetetlen közlési módon valahogyan eljutott volna más földrészek patkányaihoz is...)

Persze Sheldrake elméletét említi, sőt szinte használja más is, még modern vallási tézis is van, ami azt állítja, hogy a gondolat,

amely egyszer megteremtődött, lehívható más személy és másféle földrajzi elhelyezkedés esetén is.

Csak mellékesen említem meg, hogy ezzel kapcsolatban nekem is van tapasztalatom irodalmi téren. Még a 90-es évek elején volt egy gyerekeknek szóló regényötletem. Arról szólt volna a történet, hogy különleges képességű gyerekek, akiket a világ minden tájáról választanak ki, meghívásos alapon összegyűlnek egy erre szakosodott iskolában, Svájcban. Ismerős egy kicsit? Igen. Nem is írtam belőle könyvet, mert időközben kijött a Harry Potter sorozat... Ez persze nem tudomány, de példázza, amiről az előbb említést tettem. De itt egy újabb tudományos példa erre. Friedrich Gauss matematikai elméleteit vele egy időben fedezte fel Bolyai Farkas, Pierre Laplace, Richard Dedekind és Franz Neumann. Ez többször is megesett Gausszal, szinte mindig kiderült, hogy amire rájött, azt akár évekkel korábban mások is felfedezték, csak a korabeli tudományos közlési és közlekedési viszonyok miatt még szinte senki sem tudta, a felfedezés híre nem jutott el más országokba. Akik ma Laplace-Gauss nevét együtt említik bizonyos felfedezéssel kapcsolatban, nem is tudják, hogy egyik sem volt első, mert ott is akadt egy harmadik, aki időben megelőzte két kollégáját: Abraham De Moivre.

Ismeretes az a valóságos háború, amely Isaac Newton és Gottfried Wilhelm Leibniz német tudós között dúlt a halálukig. A tét az volt: melyikük fedezte fel a differenciál-számítás módszerét? Leibniz 1664-ben, más források szerint 1676-ban tette felfedezését, egyidejűleg Newtonnal, aki aztán később megvádolta őt lopással. Csak megjegyezzük, hogy Leibniz jegyzetei között fellelték az összes számítást, hogyan jutott el a felfedezésig, míg Newtonnál számítások helyett csak a végső eredményt találták. Mégis – vagy éppen azért? – Newton vádolta be Leibnizet

a Királyi Akadémia előtt. Gyanús persze Newton, akiről tudott, hogy más felfedezéseiben is igyekezett az eredményeket az előzetes elméletéhez „passzítani”, olykor sikerrel, olykor nem.

Persze az a tény, hogy két zseni ugyanakkor fedezi fel ugyanazt, nem csökkenti egyik zsenialitását sem. Kivéve, ha az egyik ellopta a másikat, de ezt igen nehéz bizonyítani. A lopás is csalás, ezért kerültek ezek az esetek ebbe a fejezetünkbe.

Pierre Simon de Laplace elkezdte közölni a Fourier-féle periodikus függvénysorokat még azelőtt, hogy Fourier maga publikálta volna őket. Joseph Lagrange meg közölte Laplace matematikai formuláit, mielőtt az egyáltalán elkezdte volna tudományos karrierjét. Egy Simon Poisson nevű kutató Cauchy-függvényeket publikált már 1824-ben, azaz 29 évvel azelőtt, hogy Augustin Louis Cauchy ezzel valaha is foglalkozott volna.

Ad absurdum fokozva a dolgot, arra is fény derült, hogy a Püthagorasz-tételt már évszázadokkal a neves tudós születése előtt ismerték és használták az ókorban! De előfordultak fordított esetek is, amikor valaki felfedezett valami nagyot, de nem volt annak tudatában. Nem kell messzire visszamenni az időben: Lord Kelvin 661 tudományos munkájából 400-at aprólékosan áttanulmányoztak, és oda jutottak a szakértők, hogy a tudós legalább 32 többszörös felfedezést tett: vagyis nagy munkái során mintegy „melléktermékként” ő is rájött olyasmikre, amikre később mások is.

Mint ebből is láthatták, a véletlent és a szándékos csalást csak egy nagyon-nagyon vékony határ választja el egymástól. A zsenik olykor időben „összefutnak”. Ennek lehetnek olyan társadalomlélektani és/vagy egyéb okai is, amelyeket ma még nem ismerünk.

A becstelenség arcai

Tény és való, néha igencsak keskeny a mezsgye, vagy mint fentebb írtam: vékonyka a határvonal az önfeláldozó kutatás és a csalás között. Már csak azért is, mert képzeljük bele magunkat egy olyan kutató lelkébe, aki tényleg sokat dolgozott, éveket vagy évtizedeket ölt bele az életéből egyik vagy másik kutatásba, mégsem akar eljönni a siker! Ilyenkor van, aki összeszorítja a száját, és tovább dolgozik, esetleg azzal a negatív tudattal, hogy beletesz még tíz vagy tizenöt, vagy húsz évet, és akkor sem jut el a célhoz, miközben szinte észrevétlenül elment az élete, és máris hozzák az első nyugdíját, míg valaki más, jobb marketinggel berobban a köztudatba és learatja a babért pont azzal, amin ő szorgosan dolgozott évekig.

Aztán voltak azok a tudományos csalások, amelyek megváltoztathatták volna az emberiség történetét! Feltéve, ha igazak lettek volna... A nem is olyan távoli múltból, az elmúlt évtizedekből nézzünk meg mindjárt kettőt ezek közül, de előbb nézzünk egy kis lélektani háttérrel a lehetséges indokok közül.

Igazából nincs könnyű dolga a tudósnak sem. Közöttük sokan hiszik úgy, hogy romantikus hősök, akik az igazságot, és csak az igazságot keresik. A tudás maga az igazság, vélik, erre készülnek már gyermekként, aztán mindent megtesznek azért, hogy felnőve csakugyan beváltsák ezt az ígéretet. Bizonyára szép számmal vannak közöttük olyanok, akik magukat egyfajta hős lovagnak érzik. Mert akármilyen keskeny is az a barázda, amit ő szánt a tudomány nagy-nagy mezején, fontos az emberiség számára. Akadnak közöttük kétségtelen óriások, akik rengeteg

felfedezéssel gazdagítanak minket, és akadnak kisebb hősök, akik számtalan nehézség ellenére szerényebb méreteken, de azért ők is fontos dolgokat fedeznek fel, alkotnak meg, hoznak létre, és vannak azok, akik a próbálkozás ellenére is kiszorultak a pálya szélére. Nos, közülük néhányan úgy gondolták: ez ellen tenni kell valamit. Egy-egy labor magányában, egy kutatószoba csöndjében vagy bárhol másutt megfogalmazódhatott bennük az akarat, hogy csak azért is megmutatom! A motivációk ismerősek. Pénz, elismerés szakmai körökben, díjak, világhír.

De ennek is vannak ám különböző szakaszai és fokozatai, egy tudós nem szerda estéről csütörtök reggelre válik csalóvá. Mint azt valaki előttünk már megírta (konkrétan Francisco Anguita, az egyik madridi egyetem planetológusa 2008-ban): adva van egy tudós, akit eredményei szerint pénzelenek, vagyis a további kutatásaira csak akkor kapja meg a szponzor – tudományos intézmény, egy tehetős cég vagy akár magánszemély – pénzét, ha eredményeket tud felmutatni. Nos, ő természetesen mindent megtesz ezért. A kapott eredmények viszont nem elég érdekesek, nem annyira jellemzőek, hogy azokért érdemes legyen a további kutatásokat finanszírozni. Ezért aztán az „okos” tudós nem csak szakágában, hanem a gyakorlati életben is okosnak mutatkozik. Az első kutatási szakasról készített jelentésében a kevésbé fontos dolgokat előtérbe helyezi, azokat pedig, amelyek csökkentik az addigi eredmény jelentőségét, elhalványítja. Ami szerinte nem illik a képbe, arról hallgat. Itt-ott egy kicsit kozmetikázza az adatsorokat, így végül eléri, hogy aki elolvassa a jelentését, a beszámolóját, csak egyet akarhasson: hogy tovább, tovább! „Adjunk még jó sok pénzt ennek az embernek, mert jó nyomon jár, és a végén tényleg tálcán hozza elénk a nagy áttörést, amivel lekörözhetjük a konkurenciát a piacon!”